

**مطالعه ارزش اقتصادی کارکردها و
خدمات عمده (کارکردهای بازاری و
غیربازاری) منابع طبیعی ایران**

تهیه و تدوین: نورالله کوچ پی ده و میترا پاشاوری

سرشناسه

: کوچ پی ده نورالله، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور

: مطالعه ارزش اقتصادی کارکردها و خدمات عمده (کارکردهای بازاری و غیربازاری) منابع طبیعی ایران / تهیه و تدوین نورالله کوچ پی ده ، میترا پاشاپور.

مشخصات نشر

: تهران: نشر پونه، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری

: ۱۱۲ص: جدول.

شابک

: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۸۱-۵۲-۸

وضعیت فهرست نویسی

: فیبا

یادداشت

: کتابنامه: ص. ۱۰۵- ۱۱۲.

موضوع

: منابع طبیعی -- ارزش گذاری

موضوع

: Natural resources -- Valuation

موضوع

: منابع طبیعی-- ایران -- ارزش گذاری

موضوع

: Natural resources -- Iran -- Valuation

موضوع

: منابع طبیعی -- ایران

موضوع

: Natural resources -- Iran

موضوع

: جنگل و جنگلری -- ایران -- جنبه های اقتصادی

موضوع

: -- Iran -- Economic aspects Forest and Forestry

شناسه افزوده

: پاشاپور، میترا، ۱۳۸۰

رده بندی کنگره

: ۱۳۹۵ م ۶/۵/۳۳۳

رده بندی دیویی

: ۳۳۳/۷

شماره کتابشناسی ملی

: ۴۲۷۵۲۱۰

خ طالقانی شرقی - خ جهان - ساختمان پونه - شماره ۶ - طبقه سوم - تلفن ۷۶۰۸۹۸

نام کتاب

: "مطالعه ارزش اقتصادی کارکردها و خدمات عمده (بازاری و

تهیه و تدوین:

غیربازاری) منابع طبیعی ایران"
نورالله کوچ پی ده و میترا پاشاپور

ناشر، صفحه آرایی

: پونه

نوبت چاپ

: اول، ۱۳۹۵

لیتوگرافی، چاپ، صحافی

: راه فردا

شمارگان

: ۱۰۰۰ جلد

قیمت

: ۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک

: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۶۶۸۱ - ۵۲ - ۸

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	مقدمه.....
۱۴	فصل اول: کلیات.....
۱۴	۱-۱- تعریف واژه ها و اصطلاحات.....
۱۹	۲-۱- متدولوژی و روش تحقیق.....
۳۶	۳-۱- معرف های زیست فیزیکی (بوم شناختی).....
۳۹	۴-۱- منابع زیست تولید (منابع طبیعی).....
۴۷	۵-۱- استهلاک، مخارج دفاعی، آمادگی.....
۵۳	۶-۱- تولیدات جنگل ها و مراتع کشور (حسابهای فیزیکی).....
۵۴	۷-۱- محاسبه ارزش افزوده، هزینه های واسطه، ارزش های تولید.....
۶۱	۸-۱- مصارف.....
۶۴	۹-۱- توسعه و احیای جنگل ها و مراتع.....
۶۸	۱۰-۱- تغییر کاربری ناشی از فعالیت های توسعه و عمران کشور.....
۷۰	فصل دوم: ارزش گذاری کارکردها و خدمات غیر بازاری منابع طبیعی.....
۷۱	۱-۲- تعاریف و اصطلاحات مطابق با IPCC FRA-۲۰۰۵.....
۷۱	۲-۲- جذب و ذخیره سازی کربن.....
۷۱	۲-۲-۱- کربن زیست توده بالای درختان.....
۷۲	۲-۲-۲- کربن زیست توده پوشش گیاهی مراتع.....
۷۳	۲-۲-۳- کربن زیست توده (بیوماس) زیر خاک درختان.....
۷۳	۲-۲-۴- کربن زیست توده درختان خشک (خشکه دار).....
۷۴	۲-۲-۵- کربن موجود در زیست توده (بیوماس) لاشبرگ درختان.....
۷۴	۲-۲-۶- کربن چوب Carbon in woody biomass.....
۷۵	۲-۲-۷- جذب و ذخیره سازی کربن.....
۷۶	۲-۳- تنظیم شرایط اقلیمی (تنظیم گازها).....
۷۶	۲-۳-۱- ارزش جنگل ها و مراتع در تنظیم گازها.....

۲-۱-۱-۱	ارزش جنگل ها، مراتع و ... در عرصه های منابع طبیعی در تنظیم شرایط اقلیمی و گازها مدل ۱۹۹۷ - Castanza	۷۷
۲-۳-۲	ارزش جذب CO ₂ در جنگل ها و مراتع، منابع طبیعی	۷۸
۲-۳-۳	ارزش تولید اکسیژن مورد نیاز انسان (جنگل ها، مراتع و ...)	۷۹
۲-۳-۴	ارزش ازت تثبیتی در مراتع ایران در سال	۸۰
۲-۴-۴	گرده افشانی و زنبور عسل	۸۱
۲-۵-۵	کنترل فرسایش بادی	۸۴
۲-۶-۶	کنترل بولوژیکی (آفات و امراض)	۸۸
۲-۷-۷	کنترل سیل	۹۰
۲-۸-۸	کنترل فرسایش آبی Water Erosion	۹۱
۲-۹-۹	تنظیم جریانهای هیدرولوژیکی در کشور	۹۴
۲-۱۰-۱۰	تنوع زیستی و تنوع دامی و توارثی گیاهی جنگل ها و مراتع کشور	۹۶
۲-۱۱-۱۱	ارزش اقتصادی خاکراند جنگل ها و مراتع کشور	۹۹
۲-۱۲-۱۲	ارزش اقتصادی جنگل ها و مراتع در جذب توریسم (اکوتوریسم)	۱۰۱
۲-۱۲-۱	جایگاه اکوتوریسم در جهان	۱۰۱
۲-۱۲-۲	گردشگری در ایران	۱۰۲
۲-۱۲-۳	مزیت های اکوتوریسم در ایران	۱۰۲
۲-۱۲-۴	جاذبه های اکوتوریسم در ایران	۱۰۳
۲-۱۲-۵	مناطق مستعد اکوتوریسم کشور	۱۰۳
۲-۱۲-۶	اهمیت اقتصادی اکوتوریسم در ایران	۱۰۴
۲-۱۲-۷	برآورد جذب اکوتوریسم	۱۰۵
۲-۱۰-۷	فصل سوم: حسابهای موجودی منابع طبیعی	۱۰۷
۳-۱-۱	مقایسه ارزش خدمات غیر بازاری با ارزش افزوده بخشها و تولید ناخالص داخلی	۱۰۷
۳-۲-۲	حسابهای موجودی منابع طبیعی (جنگل، مرتع، بیابان و ...)	۱۰۹
۱۱۳	منابع	

برای تدوین این کتاب و مطالب ارائه شده در آن، انگیزه بسیاری وجود داشته که سبب گردیده بدین شکل طراحی و طبقه بندی گردد. تاکنون آثار و مطالب فراوانی از اساتید محترم، دانشجویان عزیز، کارشناسان گرامی و مشاوران متخصص در ارتباط با ارزش اقتصادی کارکردهای بازاری و غیربازاری منابع طبیعی به رشته تحریر درآمده و یا مورد مطالعه قرار گرفته که این منابع راهنمای بسیار خوبی برای بنده بوده است ولی آنچه که باعث گردیده تا در این موضوع بطور جدی مطالعه بیشتر نمایم برمی گردد به زمان تدوین آئین نامه اجرایی ماده ۵۹ قانون برنامه چهارم توسعه که در سال ۱۳۸۵ آغاز و پس از آن بیشتر تشویق شدم که تا سرانجام منصوص تلاش نمایم.

با مطالعه اقدامات انجام شده در کشور، موفق به دستیابی به نتایج مطالعات مشاورین محترم از جمله مشاوران بهاد "ارزش بازاری و خدمات اکولوژیکی"، دستورالعمل مطالعه ارزش گذاری اقتصادی منابع طبیعی دانشگاه تهران و گزارشات تهیه شده در ۱۳ سایت مورد مطالعه ارزش گذاری اقتصادی استان حفاظت محیط زیست و همچنین مطالعه و بررسی سوابق انجام شده در سایر کشورها نظیر: مطالعه دستورالعمل ارزش اقتصادی منابع طبیعی اتحادیه اروپا

The European frame work for integrated Environmental and Economic Accounting for forests-IEEAF

و همچنین با استفاده از مدل‌های E.S.N.A و دستورالعمل F.A.O و سایر دستورالعمل‌های نحوه محاسبه مقادیر از جمله F.A.O ۲۰۰۵ و ... کمک نموده اند تا بتوان نسبت به بررسی اولیه ارزش اقتصادی کارکردهای بازاری و سیر بازاری منابع طبیعی ایران را اقدام نمود.

با تصویب و ابلاغ برنامه پنجم توسعه مبنی بر احتساب ارزش اقتصادی کارکردهای بازاری و غیربازاری منابع طبیعی در امکان سنجی طرح ها و پروژه های توسعه ای و عمرانی کشور در بند (الف) ماده ۱۴۸ و اعمال ارزشهای اقتصادی منابع طبیعی و محیط زیست در حسابهای ملی کشور در ماده ۱۹۲ انگیزه وافر ایجاد نموده تا در این راستا اقدامی صورت پذیرد که مفید به فایده باشد.

شاید این مطالعه بتواند شاخصهای ابتدایی را جهت اعمال ارزشهای اقتصادی منابع طبیعی در حسابهای ملی کشور رقم زند و یا بتواند در چگونگی محاسبه اقلام آماري کمک

کرده باشد که با رهنمودهای مدیران اساتید محترم، دانشجویان عزیز، کارشناسان گرامی، مشاورین متخصص نسبت به ارتقای سطح علمی و تکمیل نواقص آن اقدام شود.

بدینوسیله از مساعدت، همکاری و رهنمودهای همکاران، اعضای محترم شورایی جنگل، مرتع و آبخیزداری، سرکار خانم مهندس میترا پاشاپور رئیس گروه برنامه ریزی دفتر برنامه ریزی، بودجه و هماهنگی طرحها سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور کمال تشکر و قدردانی را دارم و از لطف و رهنمودهای اساتید محترم، صاحب نظران، دانشجویان، کارشناسان و مشاوران که با ارایه نواقص و ایرادات این مطالعه و اعلام آن به بنده به آدرس kooch۳۵۳@yahoo.com سبب غنای بیشتر این مجموعه خواهد شد نیز تشکر می نمایم.

نوراله کوچ پی ده

مشاور رئیس سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور
و کارشناس ارشد جنگل داری

برنامه ریزان و سیاستگذاران کشور بایستی تصمیمات مهم و تأثیرگذار در مورد آینده جنگل ها و مراتع که به سرعت در حال تخریب هستند اتخاذ نمایند. تخریب مستمر اکوسیستم ها پیامدهای زیادی برای تمامی مردم کشور، هم آنهایی که مستقیماً برای گذران زندگی به این سیستم ها متکی هستند و هم برای سایر مردم دارد. فقط بهره برداران مستقیم از جنگل ها و مراتع کشور نیستند که از حفظ آنها سود می برند، همه مردم به این اکوسیستم ها متکی هستند و این اتکاء فقط به دلیل تأمین چوب و علوفه نمی باشد بلکه به دلیل نقش مهمی است که آنها در تنظیم شرایط اقلیمی، تنظیم گازها، تجزیه زباله هایی که جامعه آنها را تولید می کند، حفظ آب های زیرزمینی، کنترل فرسایش خاک، کنترل وقوع سیل و خشکسالی دارند. در حقیقت ارزش خدمات غیربازاری این اکوسیستم ها به مراتب بیشتر از کالاها و خدمات بازاری آنها است و آسیب جنگل ها و مراتع هزینه هایی را ایجاد می کند که در تولید ناخالص ملی ثبت نمی شود.

به دلیل این که فقط غنای محدودی اهمیت ارزش گسترده این اکوسیستم ها را مطلع باشند، ارزش آنها معمولاً فقط از طریق ارزش کالاها و خدمات بازاری آنها بیان می شود. اگر ارزش اقتصادی حقیقی آنها براساس معیارهایی که برای همه ما قابل درک است تعیین نشود این خطر ناگوار وجود دارد که بقای دراز مدت این سیستم های طبیعی فدای منافع اقتصادی کوتاه مدت کشور شود.

بدیهی است این تحقیق قصد ندارد که ارزش گذاری خاصی از تمامی خدمات بازاری و غیربازاری جنگل ها و مراتع ارائه دهد. این تحقیق در واقع ضمن بیان و تبیین خدمات بازاری و غیربازاری جنگل ها و مراتع کشور، ارزش اقتصادی آنها را با استفاده از روش های موجود در علم اقتصاد محیط زیست برآورد می نماید تا چارچوب های مناسب برای تصمیم سازی در خصوص حفظ آنها با اعداد و ارقام قابل مقایسه با سایر کالاها و خدمات اقتصادی فراهم نماید. امروزه در کشور خدمات غیربازاری جنگل ها و مراتع به طور کامل نادیده گرفته می شوند ولی اگر برآوردی از این خدمات به صورت کمی و ریالی در بیان ارزش آن انجام شود، (هر چند که کسب اطلاعات برای بسیاری از جنبه های ارزشمند این خدمات ممکن نیست) ارزیابی کارا و مؤثر در جهت توجیه اهداف توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی و محیط زیست و قابل محاسبه و لحاظ در حساب های ملی است و به مراتب بهتر از این است که به طور کامل این خدمات نادیده گرفته شوند.